

Zdravstveno stanje stanovništva u gradu Zagrebu

Marcel Leppée, Marina Polić-Vižintin, Danijela Štimac, Andrija Mišo-Damić, Josip Čulig
Zavod za javno zdravstvo Grada Zagreba

Sažetak

Cilj rada je prikazati zdravstveno stanje stanovništva u Hrvatskoj, demografske značajke, najznačajnije uzroke pobola i pomora te organizaciju i rad zdravstvene zaštite. Zagreb pokazuje, a što je odlika i cijele države, značajke procesa demografske tranzicije s povećanjem udjela starijeg stanovništva i negativnim prirodnim prirastom. U pobolu i smrtnosti prevladavaju kronične nezarazne bolesti koje su najčešće vezane uz nezdrave životne navike. Organizacija zdravstvene službe osigurava dostupnost zdravstvene zaštite svim stanovnicima grada Zagreba, kao i stanovništvu Zagrebačke županije koja nema dovoljno zdravstvenih kapaciteta. Postojeći javnozdravstveni prioriteti mogu se rješavati jedino međusobnom suradnjom zdravstva s drugim segmentima društva. U radu se daje pregled organizacije i rada zdravstvene djelatnosti u gradu Zagrebu.

Ključne riječi: zdravstveno stanje, Zagreb

Uvod

Grad Zagreb glavni je i najveći grad Republike Hrvatske. Obuhvaća područje od 641,36 km². Broj stanovnika prema popisu iz 2001. godine iznosio je 779 145 osoba. Zagreb je kulturno, znanstveno, gospodarsko, političko i administrativno središte Republike Hrvatske sa sjedištem Sabora, Predsjednika i Vlade Republike Hrvatske.

Kratka povijest

U pisanim izvorima Zagreb se prvi puta spominje 1094., utemeljenjem Biskupije. 1242. Zagreb (tada Gradec) Zlatnom bulom hrvatsko-ugarskog kralja Bele IV postaje slobodni kraljevski grad. 1557. Zagreb se u pisanim dokumentima prvi puta spominje kao glavni grad Hrvatske. 1669. Isusovci osnivaju prvu gimnaziju i Akademiju. Ta se godina smatra godinom utemeljenja Zagrebačkog sveučilišta. 1776. iz Varaždina je u Zagreb preseljeno sjedište Hrvatskog kraljevskog vijeća (Vlade). 25. lipnja 1991. Sabor Republike Hrvatske proglašava nezavisnost i suverenost Republike Hrvatske, gdje Zagreb postaje glavni grad. Kvalitetno zemljište, pogodan prometni položaj i ukupna komunalna infrastruktura, stručna radna snaga, znanstvene, stručne, obrazovne, zdravstvene, financijske, bankarske i druge institucije, zatim tradicija u obavljanju određenih djelatnosti te veličina i kvaliteta gospodarstva, bitni su potencijali u razvojnoj strategiji Zagreba. Najvažnije gospodarske grane grada Zagreba su industrija električnih strojeva i aparata, kemijska, farmaceutska, tekstilna, prehrambena industrija, industrija pića te industrija proizvodnje i prerade duhana. Zagreb je i značajno međunarodno trgovačko i poslovno središte te prometno sjecište srednje i istočne Europe. Sveučilište u Zagrebu najstarije je u Hrvatskoj i među najstarijima u Europi. Osnovano je 1669. godine. Do danas je na Sveučilištu u Zagrebu diplomiralo više od 200 000 studenata, magistriralo više od 18 000 i doktoriralo više od 8 000 predloženika. Na Sveučilištu u Zagrebu znanstveno-nastavni i umjetnički rad obavlja se na 28 fakulteta, 3 umjetničke akademije, stručnoj - Učiteljskoj akademiji i sveučilišnom studiju - Hrvatskim studijima. Pri Sveučilištu djeluju 33 visoka učilišta. U Zagrebu djeluju 22 instituta na područjima društvenih i prirodnih znanosti. Zagreb je sjedište HAZU - Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Grad Zagreb nadležan je za 38 kulturnih institucija u koje je uključeno 10 gradskih muzeja, od kojih su najvažniji Muzej grada Zagreba, Muzej za umjetnost i obrt i Muzej suvremene umjetnosti. U okviru gradske uprave djeluje 14 centara za kulturu. Grad je vlasništvo 7 gradskih kazališta, a u Hrvatskom narodnom kazalištu sudjeluje s 50% vlasništva. Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskoga i Zagrebačka filharmonija u vlasništvu su Grada Zagreba. U vlasništvu Grada Zagreba su Zavod za javno zdravstvo grada Zagreba, Opća bolnica Sveti duh, Ustanova za hitnu medicinsku pomoć, 7 specijalnih poliklinika i 5 domova zdravlja.

Cilj

Cilj rada je prikazati zdravstveno stanje pučanstva na području grada Zagreba. Zdravstveno stanje stanovništva je višeslojno i specifično te ovisi o prirodnom okruženju, društveno ekonomskom položaju, ekološkom okruženju i o ostalim čimbenicima koji djeluju na zdravlje ljudi.

Zajednička karakteristika stanovništva grada Zagreba je negativan priraštaj stanovništva u dužem vremenskom razdoblju, a u pobolu dominiraju kardiovaskularne bolesti.

Primarna zdravstvena zaštita

Opća medicina

Opća je medicina imala 461 timova s punim radnim vremenom i 8 timova s djelomičnim radnim vremenom. Ukupan broj osiguranika u skrbi bio je 728 922, dok je zdravstvenu zaštitu koristilo 630 882 (86.6%) osiguranika. Od liječnika je bilo 237 specijalista i 232 doktora medicine uz 461 osoba s višom, srednjom i nižom stručnom spremom.

Ukupno je ostvareno 4 251 202 posjeta, od čega je na ordinacije otpadalo 98.5% (4 188 777), a na kućne posjete 1.5% (62 425). Od ukupnog broja posjeta u ordinacijama (4 188 777) na preglede je otpadalo 77.7% (3 256 139). Od ukupnog broja osoba koje su posjetile liječnika, specijalistima je upućeno 997 827 (23.5%) osoba.

U djelatnosti opće medicine utvrđeno je ukupno 1 408 015 bolesti i stanja, od koji su na prvom mjestu bolesti dišnog sustava s ukupno 347 075 utvrđenih bolesti i stanja i učešćem u ukupnom pobolu od 24.6%. Na drugom su mjestu bolesti srca i krvnih žila sa 154 931 bolesti i stanja i učešćem od 11.0%, dok su na trećem mjestu bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva sa 142 010 utvrđenih bolesti i stanja i učešćem u ukupnom pobolu od 10.1%.

Zdravstvena zaštita dojenčadi i predškolske djece

U zdravstvenoj zaštiti dojenčadi i predškolske djece bila su ukupno 62 tima koji su imali u skrbi 73697 osiguranika. Najveći broj timova (46 ili 74.2%) bio je u zakupu. Od ukupnog broja osiguranika, njih 91.2% (67 214) koristilo je zdravstvenu zaštitu. Ukupno je ostvareno 586 096 posjeta, od čega je na ordinacije otpadalo gotovo 100%. Od ukupnog broja posjeta u ordinacijama (586 096) na preglede je otpadalo 81.8% (479 575). Od ukupnog broja djece koja su posjetila pedijatra, specijalistima ih je upućeno 88 427 (15.1%). U zdravstvenoj zaštiti dojenčadi i predškolske djece utvrđeno je ukupno 276 834 bolesti i stanja, od koji su na prvom mjestu bolesti dišnog sustava s ukupno 138 691 utvrđenih bolesti i stanja i učešćem u ukupnom pobolu od 50.1%. Na drugom su zarazne i parazitarne bolesti s 33 190 utvrđenih bolesti i stanja i učešćem od 12.0%, dok su na trećem mjestu bolesti uha i mastoidnog nastavka (20 934 ili 7.6%).

Zdravstvena zaštita školske djece

Školska djeca čine 14,2% populacije grada Zagreba. Kurativnu skrb o školskoj djeci provode liječnici opće medicine i liječnici u djelatnosti zdravstvene zaštite dojenčadi i predškolske djece, a preventivnu i specifičnu zdravstvenu zaštitu liječnici školske medicine u Zavodu za javno zdravstvo grada Zagreba. U Zavodu za javno zdravstvo grada Zagreba u Službi za školsku i sveučilišnu medicinu na 16 lokacija u Gradu Zagrebu rade 33 tima. Timovi, specijalista školske medicine i (viša) medicinska sestra skrbe za prosječno 4 700 učenika osnovnih i srednjih škola. U školskoj godini 2003/2004 bilo je u skrbi 106168 učenika, od toga 64 843 učenika u osnovnim školama (60.9%) 40 802 učenika u srednjim školama (38,4%).

Školski liječnik planira i provodi program specifičnih i preventivnih mjera zdravstvene zaštite za učenike škola za koje je nadležan.

Rad se odvija dijelom u ordinacijama, dijelom u samim školama na terenu. Metode rada uključuju fizikalni pregled, temeljne laboratorijske nalaze, orijentacijske psihološke testove, epidemiološki izvid, predavanje, rad u malim skupinama, intervju, savjetovanje itd.

U slučaju medicinske indikacije otkrivena stanja ili poremećaji dalje se obrađuju i prate te se tako može na vrijeme otkloniti ili umanjiti moguće posljedice.

Kako je škola mjesto življenja i rada i ima snažniji utjecaj na mlade od bilo koje druge institucije osim obitelji, nužna je bliska suradnja školskog liječnika sa školskim osobljem, osobito razrednicima i stručnim službama škole, kao i roditeljima ili starateljima djeteta.

Zdravstvena zaštita redovitih studenata

Akademске godine 2004/05. na Zagrebačkom sveučilištu bilo je upisano 50 003 redovitih studenata. Temeljem čl. 17. Zakona o zdravstvenom osiguranju ("N.N" 30/02) i čl. 8. Pravilnika o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnog zdravstvenog osiguranja za 2004. godinu ("N.N" 2/03) u tijeku je provedba Programa specifičnih i preventivnih mjera zdravstvene zaštite za redovite studente.

Prije provedbe Programa uspostavljen je kontakt s dekanima i prodekanima za nastavu i studente i dogovoren način suradnje s fakultetima i provođenja mjera.

Tijekom 2005. godine sistematski je pregledano 8 824 studenata prve godine studija, 418

studenata se javilo na kontrolne preglede, a 1 712 studenata su obuhvaćeni ostalim pregledima. Screeninzima (srčanožilne bolesti, dijabetes, visus) obuhvaćeno je 7 060 studenata.

Prije pregleda studenti su ispunili osobni list preventivne zdravstvene zaštite i to podatke koji se odnose na bolesti u obitelji, bolesti koje je sam student prebolio ili još uvijek od njih boluje, podatke o prehranbenim navikama, tjelesnim aktivnostima, pušenju duhana, pijenju alkoholnih pića, uzimanju psihoaktivnih droga, spolnom životu, zaštiti od trudnoće te obavljenom ginekološkom pregledu. Unosili su također i odgovore na pitanja koja se odnose na mentalno zdravlje. Studenti su unosili podatke koje su znali i koje su željeli ispuniti. Tijekom pregleda podaci su dopunjeni uz komentar i raspravu već ispunjenih podataka.

Zdravstvena zaštita žena

U zdravstvenoj zaštiti žena bilo je ukupno 64 tima koji su imali u skrbi 284 067 osiguranica. U zakupu je bilo 20 timova (31.3%), a privatnih ordinacija je bilo 24 (37.5%). Od ukupnog broja osiguranica (284 067), njih 71.9% (204 233) je koristilo zdravstvenu zaštitu. Osiguranice su ostvarile ukupno 363 215 posjeta, od kojih je bilo 71.1% (258 225) pregleda. Od ukupnog broja preventivnih pregleda (129 588), najviše je bilo sistematskih (66 518 ili 51.3%), zatim kontrolnih (42 837 ili 33.1%) te ciljanih (20 233 ili 15.6%). Ostvareno je ukupno 23 889 posjeta savjetovalištu za planiranje obitelji i 58 094 posjeta savjetovalištu za trudnice. Od ukupno 4 491 utvrđenog patološkog stanja u trudnoći, 48.6% ili 2184 utvrđeno je do 3. mjeseca, 34.1% ili 1 532 u razdoblju od 4. do 6. mjeseca i 17.3% ili 775 sa sedam i više mjeseci. Analiza prepisanih kontracepcijskih sredstava kazuje da su na prvom mjestu oralni kontraceptivi (17 599 ili 70.8%) te intrauterina sredstva (10.0%), dok su drugi oblici kontracepcijskih sredstava prisutni u mnogo manjem postotoku. U zdravstvenoj zaštiti žena utvrđeno je ukupno 178 470 bolesti i stanja, od koji su na prvom mjestu bolesti genitourinarnog sustava s ukupno 79 642 utvrđene bolesti i stanja i učešćem u ukupnom pobolu od 44.6%, a na drugom su zarazne i parazitarne bolesti (33 151 ili 18.6%).

Medicina rada

U djelatnosti medicine rada bilo je ukupno 22 tima s punim i 4 tima s djelomičnim radnim vremenom. Među njima najviše je bilo specijalista medicine rada (22), specijalista ostalih specijalnosti (9) i 1 doktor medicine. Ukupno je bilo zaposleno 14 nezdravstvenih djelatnika (psihologa, socijalnih radnika i sl.). Od ukupnog broja preventivnih pregleda u djelatnosti medicine rada (31 526), najviše je bilo periodičnih pregleda (13 938 ili 44.2%), zatim prethodnih pregleda (10612 ili 33.7%), sistematskih (3 484 ili 11.1%), kontrolnih (1 797 ili 5.7%) te ciljanih (1 695 ili 5.4%). U djelatnosti medicine rada utvrđeno je ukupno 24 678 bolesti i stanja, od koji su na prvom mjestu bolesti oka i očnih adneksa s ukupno 8 099 utvrđenih bolesti i stanja i učešćem u ukupnom pobolu od 32.8%. To je stoga što se većinom radi o zdravstvenim pregledima vozača, pregledima za posao i za nošenje oružja, gdje se posebna pažnja poklanja pregledu vida. Na drugom su mjestu bolesti srca i krvnih žila s 3 229 utvrđenih bolesti i stanja i učešćem od 13.1%, dok su na trećem mjestu endokrine bolesti, bolesti prehrane i metabolizma (2 410 ili 9.8%).

Zaštita i liječenje usta i zuba

U djelatnosti za zaštitu i liječenje usta i zubi bilo je ukupno 528 timova (484 s punim i 44 s djelomičnim radnim vremenom). Bilo je zaposleno 574 stomatologa, od kojih su 79 ili 13.8% bili specijalisti. Djelatnika s višom, srednjom i nižom stručnom spremom bilo je 436. Ukupan broj osiguranika iznosio je 738 619, a od toga je 55.0% koristilo zdravstvenu zaštitu. U ovoj je djelatnosti registrirano ukupno 794 795 posjeta. Od ukupno obavljenih 736 799 radova najviše je bilo plombiranja zubi (465 670 ili 63.2%), zatim liječenja mekih tkiva (136 365 ili 18.5%), vađenja zubi (98 625 ili 13.4%) te protetskih radova (36 139 ili 4.9%). U zaštiti i liječenju usta i zubi dominira zubni karijes s ukupno 503 045 registriranih dijagnoza i učešćem u ukupnom pobolu od 51.9%. Na drugom mjestu dolaze bolesti pulpe i periapikalnih tkiva s ukupno 205 349 registriranih dijagnoza i učešćem od 21.2%. U ovoj djelatnosti je tokom 2003. godine registrirano ukupno 969011 dijagnoza.

Hitna medicinska pomoć

U djelatnosti hitne medicinske pomoći angažirano je 100 timova. Zaposleno je 79 liječnika (4 specijalista i 75 doktora medicine) uz 318 osoba s višom, srednjom i nižom stručnom spremom, među kojima je najveći broj vozača. Tijekom 2003. godine došlo je do organizacijskih promjena unutar hitne medicinske službe grada Zagreba na način da je jedinica hitne medicinske pomoći Doma zdravlja Zagreb Istok pripojena Ustanovi za hitnu medicinsku pomoć. Od 17.XI.2003. na snazi je novi ustroj izvanbolničke hitne medicinske pomoći s većim brojem timova i novim načinom financiranja daleko primjerenijim potrebama Grada Zagreba. Od ukupno 162 543 intervencija u službi hitne medicinske pomoći, najveći je bio broj sanitetskih prijevoza (96 136 ili 59.1%). Zatim slijede intervencije u kući pacijenta (40 328 ili 24.8%), intervencije na terenu (15648 ili 9.6%) te intervencije u ordinaciji (10 431 ili 6.4%). U djelatnosti hitne medicinske

pomoći prisutna je različita zdravstvena problematika, ali dominiraju tri skupine bolesti (bolesti dišnog sustava sa 17 282 registriranom dijagnozom i učešćem od 24.3%), ozljede, trovanja i druge posljedice vanjskih uzroka (11 075 ili 15.6%) te bolesti srca i krvnih žila (7 362 ili 10.3%).

Stacionarna zdravstvena zaštita

Na temelju analize obrađenih podataka iz svih vrsta izvještajnih obrazaca tijekom 2003. godine, bilježi se da je u zagrebačkim bolnicama liječeno ukupno 199 411 pacijenata, koji su ostvarili ukupno 2 496 136 bolnoopskrbnih dana. Od ukupnog broja ispisanih, 98 151 (49,2%) bilo je muškog, a 101 260 (50,8%) ženskog spola, s time što su muškarci ostvarili 1 296 873 (52,0%) bolnoopskrbnih dana, a žene 1 199 263 (48,0%). Prosječna duljina liječenja iznosila je 12.5 dana; kod muškaraca 13.2, a kod žena 11.8 dana.

Od 199 411 liječenih u zagrebačkim bolnicama, najviše je bilo stanovnika grada Zagreba (94 434 ili 47,3%), zatim stanovnika ostalog dijela Hrvatske (57 442 ili 28,8%), a na kraju su stanovnici Zagrebačke županije (28 299 ili 14,2%) te ostali izvan Hrvatske (1 134 ili 0,6%).

Shodno tome, stanovnici grada Zagreba su ostvarili i najveći broj bolnoopskrbnih dana (1 106 592 ili 44,3 %). Slijede zatim stanovnici ostalog dijela Hrvatske (758 887 ili 30,4%) te stanovnici Zagrebačke županije (350 326 ili 14,0%) i pacijenti izvan Hrvatske (20 531 ili 0,8%).

Analiziraju li se podaci pacijenata s prebivalištem u gradu Zagrebu, liječeno je ukupno 94 434 bolesnika, od čega je bilo 44 826 (47,5%) muškaraca i 49 608 (52,5%) žena.

S prebivalištem u Zagrebačkoj županiji bilo je 28 299 otpuštenih bolesnika, od kojih je bilo 14 224 (50,3%) muškaraca i 14 075 (49,7%) žena.

Iz ostalog dijela Hrvatske liječilo se ukupno 57 442 bolesnika (29 301, odnosno 51% muškaraca i 28 141, odnosno 49 % žena).

Od liječenih izvan Hrvatske (1 134 osoba), muškaraca je bilo 611 (53,9%), a žena 523 (46,1%).

Broj ispisanih bolesnika, odnosno broj hospitalizacija na 10 000 stanovnika je jedan od najboljih pokazatelja stupnja korištenja zdravstvene zaštite.

Tokom 2003. godine, prema analizi individualnih zdravstveno-statističkih obrazaca, broj liječenja stanovnika grada Zagreba u stacionarnim ustanovama na 10 000 stanovnika iznosio je 1212,0. U 47,5 % slučajeva pacijenti su bili muškog, a u 52,5% slučajeva ženskog spola.

Ukoliko se analizira korištenje stacionarne zdravstvene zaštite prema prebivalištu pacijenata, utvrđeno je da se 94 434 slučaja bolničkog liječenja odnosilo na stanovnike grada Zagreba, što iznosi 47,4% od ukupnog broja bolnički liječenih. Na stanovnike Zagrebačke županije odnosi se 28 299 ili 14,2% slučajeva bolničkog liječenja, a 57 442 ili 28,8% otpada na stanovništvo ostalog dijela Hrvatske. Učešće od samo 1 134 ili 0,6% slučajeva bolnički liječenih u zagrebačkim bolnicama otpada na korisnike izvan Republike Hrvatske.

Na temelju ovoga može se zaključiti da stanovnici s prebivalištem izvan Zagreba, a s područja Hrvatske, koriste bolničke kapacitete u Zagrebu s učešćem od 52,6%.

Najviše je ispisanih bolesnika s prebivalištem u Zagrebu bilo u dobnoj skupini 60-69 godina (16 297 ili 17,3%), zatim u dobnoj skupini 70-79 godina (16 049 ili 17,0%) te u dobnoj skupini 50-59 (13 903 ili 14,7%).

Inače postoji pravilo da je stopa korištenja bolničkog liječenja najviša in extremis vitae, tj pri rođenju i u starosti.

Analiziraju li se vodeće dijagnoze svih liječenih u zagrebačkim bolnicama prema broju slučajeva, na prvom mjestu bila je zloćudna novotvorina dušnica i pluća (šifra kategorije C34) s 5595 ispisanih bolesnika, odnosno učešćem od 2,8% u ukupnom pobolu. Na drugom mjestu bila je zloćudna novotvorina dojke (C50) s 5532 ispisanih bolesnika s učešćem od 2,8%, a na trećem senilna katarakta (H25) s 5305 ispisanih bolesnika i učešćem od 2,7% u ukupnom pobolu. Na četvrtom su mjestu duševni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani alkoholom (F10) s 4011 ispisanih i učešćem od 2,0%. Dalje slijedi angina pectoris (I20) s 3959 ispisanih bolesnika, odnosno učešćem od 2,0% u ukupnom pobolu.

Ovih 20 najčešćih dijagnoza čini ukupno 27.0% svih dijagnoza kod bolesnika ispisanih iz zagrebačkih bolnica tokom 2003. godine.

U zagrebačkim je bolnicama tokom 2003. godine ostvareno ukupno 2 496 136 bolnoopskrbnih dana. Na prvom mjestu nalazi se shizofrenija (F20) s 169 971 bolnoopskrbnim danom i učešćem od 6,8% u ukupnom broju bolnoopskrbnih dana. Na drugom su mjestu duševni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani alkoholom s 88294 bolnoopskrbna dana i učešćem od 3,5%. Zatim slijedi zloćudna novotvorina dušnica i pluća s 55500 bolnoopskrbnih dana i učešćem od 2,2%, zloćudna novotvorina dojke (50808 bolnoopskrbnih dana i učešće od 2,0%) te povratni depresivni poremećaj (36336 bolnoopskrbnih dana i učešće od 1,5%).

Tijekom 2003. godine od ukupnog broja hospitaliziranih (199 411) najviše ih je bilo ispisanu iz Kliničkog bolničkog centra (60 865 ili 30,5%). Na drugom mjestu po broju ispisanih bolesnika je Klinička bolnica «Sestre milosrdnice» sa 34 047 (17,7%) ispisanih bolesnika. Zatim slijede Klinička bolnica Dubrava (18835 ili 9,4%), Opća bolnica «Sveti Duh» (18776 ili 9,4%), Klinička bolnica «Merkur» (11853 ili 5,9%) itd. Uspoređuje li se broj bolesnika ispisanih iz svih bolnica 2003. godine s 2002. godinom vidi se da je tijekom 2003. bilo više hospitalizacija u odnosu na 2002. godinu (103,7%).

Porodi

Tijekom 2004. godine u zagrebačkim je rodilištima rođeno 10917 djece, što je za 1,5% više nego u 2002, a 6,5% više nego u 2003. godini.

Također je tijekom 2004. godine u zagrebačkim rodilištima obavljeno 10776 poroda, što je za 1,9% više nego u 2002, a 6,4% više nego u 2003. godini (tablica 2 i grafikon 2).

Što se tiče početka poroda u 2004. godini, najviše je bilo spontanijih početaka poroda (82.8%), zatim planiranih carskih rezova (9.0%) te induciranih poroda (8,3%).

Završetak poroda je u 81.2% bio spontani, u 9.4% elektivnim carskim rezom prije početka poroda, u 4,0% elektivnim carskim rezom za vrijeme poroda te u 3.8% akutnim carskim rezom za vrijeme poroda.

Nadzor nad zaraznim bolestima

Osnovni ciljevi rada epidemiološke službe u gradu Zagrebu su prevencija zaraznih i kroničnih nezaraznih bolesti. U tu svrhu prikupljaju se podaci o kretanju zaraznih bolesti prema prijavama pojedinačnih oboljenja ili epidemija koje pristižu iz ordinacija primarne zdravstvene zaštite, iz bolnica i iz laboratorija. Pored toga, nadziru se sve osobe zaposlene u proizvodnji, preradi, uskladištavanju i prometu prehrambenih proizvoda, djelatnici u zdravstvu, ustanovama za odgoj i obrazovanje predškolske i školske djece te osobe koje pružaju usluge njege pučanstvu.

Epidemiološki nadzor obuhvaća osobe u kontaktu s oboljelima od određene zarazne bolesti, ali i osobe koje putuju ili su doputovale iz područja endemskoga ili epidemijskoga javljanja određenih zaraznih bolesti. Ovaj nadzor obuhvaća niz mjera prevencije, uključujući epidemiološki izvid, određivanje protuepidemijskih mjera te preventivno cijepljenje i kemoprofilaksu.

Na temelju prijave oboljenja od zaraznih bolesti tijekom 2004. godine u gradu Zagrebu i zagrebačkoj županiji registrirano je ukupno 36 350 oboljelih osoba, što je više nego prethodne godine (34 447).

Od toga broja oboljele su od gripe 13 424 osobe, dok je od drugih zaraznih bolesti oboljelo 22 926 osoba.

Najveći broj oboljelih, njih 3 497, je u Novom Zagrebu koje je i najgušće naseljeno područje koje pripada jednom HE odjelu.

Tijekom 2003. godine ukupno je prijavljeno 13 285 osoba oboljelih od gripe za razliku od 2004. godine gdje je broj oboljelih nešto veći (13 424:13 285).

Na području grada Zagreba i zagrebačke županije tijekom 2004. godine prijavljene su 66 epidemije s ukupno 1 018 oboljelih osoba.

Registrirane su 2 veće epidemije salmonelom s ukupno 30 oboljelih, a ostale su bile male obiteljske epidemije s 2-5 oboljelih osoba, 4 epidemije trihineloze s ukupno 14 oboljelih, 2 obiteljske epidemije tbc pluća i jedna epidemije morbilla sa 72 oboljelih.

U cilju prevencije i sprečavanja zaraznih bolesti i mogućih epidemija, epidemiološki timovi tijekom godine poduzimaju cijeli niz protuepidemijskih aktivnosti.

Tijekom 2004.godine ukupno je cijepljeno 12 764 osoba .

Zdravstvena skrb nad osobama koje odlaze ili dolaze iz zemalja s trajnom odnosno povremenom prisutnošću karantenskih i karantenskim sličnim bolestima koje ugrožavaju cjelokupno pučanstvo (kolera, žuta groznica, kuga, malarija, difterija, dječja paraliza i dr.) spada u djelokrug rada dispanzera za tropske bolesti. Zaštitno cijepljenje protiv bolesti za koje postoji cjepivo, kemoprofilaksa te kontrola osoba kod povratka (mikrobiološke pretrage stolica, urina, krvi i drugih izlučevina) su mogućnosti sprečavanja unosa infekta u našu državu.

Tijekom 2004. godine radi odlaska u takve zemlje, ukupno je cijepljeno 721 osoba (388 protiv žute groznice, 611 protiv hepatitisa A i B, 81 protiv hepatitisa A, 186 protiv difterije i tetanusa, 387 protiv trbušnog tifusa te je preporučena upotreba antimalarika kod 31 osobe).

Najveći broj osoba otputovao je u Keniju (100 osoba), Indiju (97 osoba), SAD (114 osoba), Brazil (50 osoba), Peru(19 osoba) itd.

Kod svih 86 kontroliranih povratnika-putnika sve mikrobiološke pretrage stolice, urina, krvi i drugih izlučevina bile su negativne.

Distribucija cjepiva provodila se prema cjepiteljima; liječnicima primarne zdravstvene zaštite, pedijatrima, obiteljskim liječnicima te specijalistima školske medicine. Svi oni provode obvezni program imunizacije.

Tijekom 2004. godine u cijeloj Hrvatskoj ukupno je pregledano 5636 osoba koje su bile ugrizene, ogrebene ili u kontaktu s divljom ili domaćom životinjom. Od svih pregledanih 1201 osoba, 21,2% bilo je antirabično zaštićivano samo cjepivom ili cjepivom i HRIG-om (humanim antirabičnim imunoglobulinom).

Postotak cijepljenih po županijama kreće se od 12,4% u Zavodu za javno zdravstvo grada Zagreba i zagrebačke županije do 36,4% u Zavodu za javno zdravstvo dubrovačko-neretvanske županije.

U Referentnom centru za bjesnoću, koji ima svoju antirabičnu stanicu za grad Zagreb i Zagrebačku županiju od 902 osobe cijepljeno je 12,4% što je realno stanje glede epizotološke situacije s obzirom na bjesnoću među životinjama. Može se ustvrditi da se broj cijepljenih prema pregledanim u većini Zavoda kreće između 20 i 35%.

Po pitanju lokalizacije ozljede, najviše je ljudi cijepljeno poradi ugriza za ruke (39%), za noge (34,1%), gdje su uključeni i kontakti sa životinjom bez nanasene ozljede (kontakt sa slinom

životinje) te ih je 5,7 % cijepljeno poradi ozljeda za glavu i vrat.

Pas je životinja koja je najčešće ozlijedila ili bila u kontaktu s ljudima, zatim slijede mačka, štakor, lisica, od domaćih životinja ovca i svinja te pojedinačni slučajevi ostalih domaćih životinja.

Prema vrsti životinje 59,4% je cijepljeno poradi ozljede ili kontakta sa psom, 21 % s mačkom, 33% s vukom, 19,3% s papkarima, 5,7% s lisicom, 5,2% sa štakorom, dok se za ostale domaće ili divlje životinje to kreće do 6,6%

Od ukupno 503 životinje, kod 91,7% bjesnoća je dokazana kod lisica; ako se promatra broj pozitivnih nalaza kod divljih životinja, na lisice otpada 98,1% dokazane bjesnoće.

Nakon lisica najčešće pozitivni na bjesnoću su mačka i pas, dakle domaće životinje. Ovi rezultati proističu iz dobre suradnje Hrvatskog veterinarskog instituta i Referentnog centra za bjesnoću. Ove domaće životinje, bjesnoću su dobile od kontakta s divljim životinjama, najčešće lisicom.

U Hrvatskoj je u 2004. godini antirabična zaštita na zadovoljavajućoj razini. I dalje treba individualno procjenjivati opasnost od bjesnoće za svaku osobu koja je ugrizena ili na bilo koji način ozlijeđena, jer urbane bjesnoće u Hrvatskoj nema, ali je prisutna silvatična među životinjama, poglavito lisicama. Poradi toga, ruralne sredine treba uvijek ozbiljno obrađivati.

Potrebna su i epidemiološka istraživanja na ovom javnozdravstvenom problemu.

Literatura

1. Zdravstveno stanje stanovništva i zdravstvena djelatnost u gradu Zagrebu u 2003. godini: Zavod za javno zdravstvo grada Zagreba, 2004.
2. Bolnički pobol i porodi u gradu Zagrebu u 2003. godini, Zavod za javno zdravstvo grada Zagreba, 2004.
3. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2003. godinu. Zagreb: Hrvatski zavod za javno . zdravstvo, 2004. godine
4. Health for all Database. World Health Organisation - Regional Office for Europe., Copenhagen, June 2004.